

LIBRARY & INFORMATION SCIENCE

Signature of Invigilators

PAPER-III
OCT-11/15

Roll No.
(In figures as in Admit Card)

1. ....

Roll. No. ....

2. ....

.....
(in words)

Name of the Areas/Section (if any).....

Time Allowed : 2-1/2 hours]

[Maximum Marks : 200

Instructions for the Candidates

1. Write your Roll Number in the space provided on the top of this page.
2. Write name of your Elective/Section if any.
3. Answer to short answer/essay type questions are to be written in the space provided below each question or after the questions in test booklet itself. No additional sheets are to be used.
4. Read instructions given inside carefully.
5. Last page is attached at the end of the test booklet for rough work.
6. If you write your name or put any special mark on any part of the test booklet which may disclose in any way your identity, you will render yourself liable to disqualification.
7. Use of calculator or any other Electronics Devices is prohibited.
8. There is no negative marking.
9. You should return the test booklet to the invigilator at the end of the examination and should not carry any paper outside the examination hall.
10. In case of any discrepancy in Gujarati and English version of Questions the English version should be taken as final.

પરીક્ષાર્થીઓ માટે સૂચનાઓ :

૧. આ પૂષ્ટના ઉપલા ભાગે આપેલી જગ્યામાં તમારી ક્રમાંક સંખ્યા (રોલ નંબર) લખો.
૨. તમે જે વિકલ્પનો ઉત્તર આપો તેનો સ્પષ્ટ નિર્દેશ કરો.
૩. ટૂંકનોંધ કે નિબંધ પ્રકારના પ્રશ્નોના ઉત્તર દરેક પ્રશ્નની નીચે આપેલી જગ્યામાં જ લખો. વધારાના કોઈ કાગળનો ઉપયોગ કરશો નહીં.
૪. અંદર આપેલી સૂચનાઓ ધ્યાનથી વાંચો.
૫. આ ઉત્તર પોથીમાં અંતે આપેલું પૂષ્ટ કાચા કામ માટે છે.
૬. આ ઉત્તર પોથીમાં કયાંય પણ તમારી ઓળખ કરાવી દે એવી રીતે તમારું નામ કે કોઈ ચોક્કસ નિશાની કરી લશો તો તમને આ પરીક્ષા માટે ગેરલાયક ગણવામાં આવશે.
૭. કેલક્યુલેટર અથવા ઈલેક્ટ્રોનિક્સ સાધનોનો ઉપયોગ કરવો નહીં.
૮. નકારાત્મક ગુણાંક પદ્ધતિ નથી.
૯. પ્રશ્નપત્ર લખાઈ રહે એટલે આ ઉત્તર પોથી તમારા નિરીક્ષકને આપી દેવી. પરીક્ષાખંડની બહાર કોઈ પણ પ્રશ્નપત્ર લઈ જવું નહીં.
૧૦. પ્રશ્નપત્રના પ્રશ્નોમાં ગુજરાતી અને અંગ્રેજી ભાષાંતરમાં કોઈ વિસંગતિ જોવા મળશે તો અંગ્રેજી અર્થને જ માન્ય ગણવામાં આવશે.

FOR OFFICE USE ONLY MARKS OBTAINED

Question Number	Marks Obtained	Question Number	Marks Obtained
1.		11.	
2.		12.	
3.		13.	
4.		14.	
5.		15.	
6.		16.	
7.		17.	
8.		18.	
9.		19.	
10.			

Total Marks obtained .....

Signature of the co-ordinator .....

(Evaluation)

**LIBRARY AND INFORMATION
SCIENCE
PAPER III**

**ગ્રંથાલય અને માહિતી વિજ્ઞાન
પેપર III**

Note : This paper contains **FOUR** Sections. You are required to attempt **ALL** of them.

નોંધ : આ પ્રશ્નપત્રમાં ચાર વિભાગો છે. તમારે બધા વિભાગોના પ્રશ્નોના જવાબો લખવાના છે.

**SECTION I
(વિભાગ I)**

Note : Answer the following questions (Q. No. 1 and Q. No. 2) in **500** words each. (2×20=40)

નોંધ : નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો. (૧ અને ૨) દરેક પ્રશ્નનો જવાબ ૫૦૦ શબ્દોમાં આપો. (૨×૨૦=૪૦)

1. Library and Information Services are basically value-adding services. Explain.

ગ્રંથાલય અને માહિતી સેવાઓ મૂળભૂત રીતે મૂલ્ય-વર્ધિત સેવાઓ છે. વર્ણવો.

OR

અથવા

Describe how libraries, information centres, referral centres and analysis centres differ in their objectives, sources maintained, services offered and clientele served.

ગ્રંથાલયો, માહિતી કેન્દ્રો, માહિતી નિર્દેશ કેન્દ્રો અને પૃથકકરણ કેન્દ્રો તેમના હેતુઓ, સ્ત્રોતોની વ્યવસ્થા, આપવામાં આવતી સેવાઓ અને ઉપભોક્તા સમાજથી કઈ રીતે જુદા પડે છે ?

2. What is a hybrid library ? How are the traditional processes being adopted to meet the changing needs ?

હાઈબ્રીડ ગ્રંથાલય એટલે શું ? બદલાતી જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા પરંપરાગત પ્રક્રિયાઓમાં કઈ રીતે ફેરફારોને અપનાવે છે ?

OR

અથવા

Indicate the main components of a library budget. State the different methods of preparing a library budget and discuss how the annual budget can be made an instrument of library development.

ગ્રંથાલય અંદાજપત્રના મુખ્ય ઘટકો દર્શાવો. ગ્રંથાલય અંદાજપત્ર તૈયાર કરવાની વિવિધ પદ્ધતિઓ જણાવી ગ્રંથાલય વિકાસ માટેના એક સાધનના રૂપે વાર્ષિક અંદાજપત્રને કેવી રીતે ઉપયોગમાં લઈ શકાય તે ચર્ચો.

SECTION II

(વિભાગ II)

Note : Answer *all* the questions (Q. No. 3 to Q. No. 5) in **300** words each.

(3×15=45)

નોંધ : નીચેના દરેક પ્રશ્નોના જવાબ ૩૦૦ શબ્દોમાં આપો. (પ્ર. ૩ થી ૫).

(૩×૧૫=૪૫)

3. Examine the criteria for evaluating the various Internet information sources.

ઈન્ટરનેટના વિવિધ માહિતી સ્ત્રોતોના મૂલ્યાંકન માટેના માનદંડો તપાસો.

4. "Planning is the most vital function in the organizational process." Discuss in relation to a library situation.

“વ્યવસ્થાતંત્રીય પ્રક્રિયામાં આયોજન એ અત્યંત મહત્વનું કાર્ય છે” ગ્રંથાલયની પરિસ્થિતિના સંદર્ભમાં તેની ચર્ચા કરો.

5. Library automation and use of electronic equipment in libraries has made user education programmes essential. Explain.
ગ્રંથાલય સ્વયંસંચાલન અને વીજાણુકીય સાધનોના ઉપયોગના કારણે ઉપલોક્તા શિક્ષણના કાર્યક્રમો અનિવાર્ય બન્યા છે. સમજાવો.

SECTION III
(વિભાગ III)

Note : Answer *all* the questions (Q. No. 6 to Q. No. 14) in **50** words each.

(9×10=90)

નોંધ : નીચેના દરેક પ્રશ્નોના જવાબ ૫૦ શબ્દોમાં આપો. બધાજ પ્રશ્નોના જવાબ આપો.
(પ્ર. ૬ થી ૧૪). (૯×૧૦=૯૦)

6. What is a pilot study ?
પાયલોટ અભ્યાસ શું છે ?

7. What is a Trade Bibliography ? Give any *one* example.
વ્યાપારી વાસ્તવ્યસૂચિ શું છે ? કોઈપણ એક ઉદાહરણ આપો.

8. What is meant by user studies ?
ઉપભોક્તા અભ્યાસનો અર્થ શું છે ?

9. Differentiate between a search engine and a metasearch engine.
સર્ચ એન્જિન અને મેટા સર્ચ એન્જિન વચ્ચેનો તફાવત જણાવો.

10. Distinguish between the use of AND and OR as Boolean operators.
બુલિયન ચાલકો તરીકે AND અને OR ના ઉપયોગ વચ્ચેનો તફાવત જણાવો.

11. Differentiate between CAS and SDI services.
અદ્યતન અવબોધન સેવા (CAS) અને પસંદગીયુક્ત માહિતી પ્રસાર (SDI) સેવાઓ વચ્ચેનો તફાવત સમજાવો.

12. Briefly describe the need for continuing education programmes in LIS.
ગ્રંથાલય અને માહિતી વિજ્ઞાનમાં સતત શિક્ષણના કાર્યક્રમોની જરૂરિયાત ટૂંકમાં વર્ણવો.

13. What is meant by a library consortium ?
ગ્રંથાલય કન્સોર્શિયમ એટલે શું ?

14. What is meant by Cost-effective analysis ?
પડતર-અસરકારકતા પૃથકકરણ એટલે શું ?

SECTION IV
(વિભાગ IV)

Note : Read the following paragraph and answer questions (15 to 19) given below in 30 words each. Attempt *All* the questions. (5 × 5 = 25)

નોંધ : નીચેનો ફકરો વાંચી આપેલ દરેક પ્રશ્નો (૧૫ થી ૧૯) ના જવાબ ૩૦ શબ્દોમાં આપો.
બધા જ પ્રશ્નોના જવાબ આપો. (૫×૫=૨૫)

The libraries, museums and archives of the world are filled with materials recorded in many 'analogue' formats. These include paper and all its variants, for example vellum, papyrus, birch bark, wood and other substrates. Images can be represented on paper or canvas, as well as many surrogate forms including negatives, glass plates, and microfilm and microfiche. Sound and moving image have been stored on film, videotape, audiocassette and LP records. Despite this variety of formats and playback devices with which it is associated, analogue information has three consistent qualities. Firstly, it is tied to a physical medium, meaning that analogue content is linear, bounded and fixed (Delany and Landow, 1994). Secondly, it is temporal, or bound to

a sequential representation that is pre-determined by the author. Finally, it degrades when copied.

Digitization is the process by which analogue content is converted into a sequence of 1s and 0s and put into a binary code to be readable by a computer. Digital information also has common characteristics and qualities, regardless of whether the content is stored on DVD, CD-ROM or other digital storage media : it can be linked to other materials to create multimedia; it is not dependent upon spatial or temporal barriers, or hierarchies; it can be stored and delivered in a variety of ways; and can be copied limitless times without degradation of the original. Digital data can be compressed for storage, meaning that enormous amounts of analogue content can be stored on a computer drive, or on a CD-ROM. Digital content can be browsed easily, and can be searched, indexed or collated instantly. Most importantly, it can be linked to a whole 'web' of other content, either locally or globally via the internet.

સમગ્ર વિશ્વના ગ્રંથાલયો, સંગ્રહાલયો અને અભિલેખાગારો એનેલોગ સ્વરૂપે નોંધાયેલ સામગ્રીઓથી ભરેલા છે, જેમાં કાગળ અને તેના વિવિધ સ્વરૂપોનો સમાવેશ થાય છે, દાખલા તરીકે ચર્મપત્ર (વેલમ), પેપીરસ, ભૂર્જપત્ર, લાકડુ વગેરે. છાપ (ઈમેજ) ને કાગળ, કેનવાસ તેમજ અન્ય વૈકલ્પિક સ્વરૂપો જેવા કે નેગેટિવ, કાચની પ્લેટ, માઈક્રોફિલ્મ અને માઈક્રોફિચ ઉપર દર્શાવી શકાય છે. ધ્વનિ અને ગતિશીલ ઈમેજ ફિલ્મપટ્ટી, વિડીયો ટેપ, ઓડિયો કેસેટ અને એલ.પી. રેકોર્ડ ઉપર સંગ્રહિત કરવામાં આવે છે. આ વિવિધ પ્રકારના સ્વરૂપો અને પ્લેબેક કરવાના વિવિધ સાધનો સાથે સંબંધિત એનેલોગ માહિતી ત્રણ સુસંગત ગુણો ધરાવે છે. પહેલું, તે ભૌતિક માધ્યમ સાથે સંલગ્ન હોય છે, અર્થાત એનેલોગ વિષયવસ્તુ રૈખિક, મર્યાદિત અને નિશ્ચિત હોય છે. (કેલેની અને લેન્ડો, ૧૯૯૪). બીજું તે હંગામી અથવા કર્તા દ્વારા પૂર્વ નિર્ધારિત ક્રમિક રજૂઆત હોય છે. અંતે જ્યારે તેની નકલો તૈયાર થાય છે ત્યારે તેનું અવમૂલ્યન થાય છે.

ડિજિટાઈઝેશન એક એવી પ્રક્રિયા છે જેના દ્વારા એનેલોગ વિષયવસ્તુને ૧ અને ૦ ના ક્રમે બાઈનરી કોડમાં પરિવર્તિત કરી કમ્પ્યુટર દ્વારા વાંચનક્ષમ બનાવવામાં આવે છે. વિષયવસ્તુ કોઈપણ માધ્યમ જેમ કે ડી.વી.ડી., સી.ડી. રોમ અથવા અન્ય કોઈ ડિજિટલ માધ્યમ ઉપર

સંગ્રહિત હોય છતાં ડિજિટલ માહિતીની સમાન લાક્ષણિકતાઓ અને ગુણો હોય છે : તેને અન્ય સામગ્રી સાથે સંલગ્ન કરી તેના દ્વારા મલ્ટીમિડિયા બનાવી શકાય છે, તે અવકાશી અથવા સમયલક્ષી અવરોધો પર અથવા શ્રેણીબદ્ધતા ઉપર આધારિત નથી, તે વિવિધ રીતે સંગ્રહિત અને પ્રસ્તુત કરી શકાય છે, મૂળ પ્રતને નુકશાન પહોંચાડ્યા વગર અસિમિત વખત તેની નકલો તૈયાર કરી શકાય છે. ડિજિટલ ડેટાનો સંગ્રહ ઓછી જગ્યામાં સમાવી શકાય છે, અર્થાત ખૂબ જ વિશાળ જથ્થાની એનેલોગ માહિતીને કમ્પ્યુટર ડ્રાઈવ અથવા સી.ડી. રોમ ઉપર સંગ્રહિત કરી શકાય છે. ડિજિટલ વિષયવસ્તુને સહેલાઈથી વાંચી શકાય છે, શોધી શકાય છે, તેનું નિર્દેશીકરણ કરી શકાય છે અથવા ઝડપથી તેને ભેગી કરીને સરખાવી શકાય છે. સહુથી અગત્યનું કે તેને અન્ય વિષયવસ્તુના સમગ્ર 'વેબ' સાથે ઇન્ટરનેટ દ્વારા સ્થાનિક સ્તરે અથવા વૈશ્વિક સ્તરે સાંકળી શકાય છે.

15. What is the theme of the passage ?
આ ફકરાનો કેન્દ્રવર્તી વિચાર શું છે ?

16. Which are the different variants used to store analogue information ?
એનેલોગ માહિતીનો સંગ્રહ કરવા માટે કયા વિવિધ સ્વરૂપો ઉપયોગમાં લેવામાં આવે છે ?

17. Explain the basic process of digitization.
ડિજિટાઈઝેશનની પાયાગત પ્રક્રિયા સમજાવો.

18. Why does the author call certain texts, images, sound and moving images as 'analogous' ?
લેખક શા માટે કેટલીક પાઠ્યસામગ્રી, છાપ, ધ્વનિ ગતિશીલ છાપને એનેલોગસ કહે છે ?

19. What are the advantages of digital format over the analog format ?
એનેલોગ સ્વરૂપના પ્રમાણમાં ડિજિટલ સ્વરૂપના કયા કયા ફાયદા છે ?

ROUGH WORK

SEAL